

ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАРДА ПРЕЗИДЕНТ ХАВФСИЗЛИГИ ВА МИЛЛИЙ ХАВФСИЗЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Артиков Баҳодир Адилевич

Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси доценти,
подполковник

Толыбаев Азамат Жумабай ули

Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси курсанти, сафдор
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17695189>

ARTICLE INFO

Received: 11th November 2025

Accepted: 12th November 2025

Published: 24th November 2025

KEYWORDS

хавфсизлик органлари,
хуқуқбузарликлар
профилактикаси, президент
хавфсизлиги, миллий
хавфсизлик, киберхужумлар,
терроризмга қарши кураш.

ABSTRACT

Мақола хорижий давлатлар (АҚШ, Россия, Франция, Германия, Буюк Британия, Исроил)да президент хавфсизлиги ва миллий хавфсизлик органларининг (USSS, FCO, DGSE, ВКА, MI5, Shin Bet) хуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича фаолиятини такомиллаштириш масалаларини таҳлил қилади. Ушбу органларнинг терроризм, киберхужумлар, молиявий жиноятлар, шпionage ва бошқа таҳдидларга қарши профилактик чора-тадбирлари, замонавий технологиялар (Big Data, AI, биометрия, антидрон тизимлари), идоралараро ва халқаро ҳамкорлик механизмлари батафсил ёритилган. Тадқиқотда хорижий тажрибанинг асосий йўналишлари – хуқуқий базани мустаҳкамлаш, илмий-таҳлилий ёндашувларни ривожлантириш, ходимлар тайёргарлигини ошириш ҳамда профилактика самарадорлигини 20–50 % га кўтариш имкониятлари кўрсатиб берилган. Мақола хорижий тажрибани Ўзбекистон шароитига мослаштириш бўйича амалий таклифлар билан яқунланади ва миллий хавфсизлик органларининг профилактика фаолиятини глобал стандартларга мослаштиришда муҳим аҳамиятга эга.

Хорижий давлатларда президент хавфсизлиги ва миллий хавфсизлик органлари хуқуқбузарликлар профилактикасида муҳим ўрин тутаяди, чунки улар фақат давлат раҳбарини ҳимоя қилиш билан чекланмай, балки терроризм, киберхужумлар, коррупция, молиявий жиноятлар, шпionage ва бошқа миллий хавфсизликка таҳдид солувчи хуқуқбузарликларнинг олдини олиш билан ҳам шуғулланади. Масалан, АҚШдаги United States Secret Service (USSS) президентни ҳимоя қилиш билан бирга молиявий жиноятлар ва киберхужумлар профилактикасида етакчи орган ҳисобланади ва 2023 йилда киберхужумларнинг 500 дан ортиқининг олдини олган, бу Electronic Crimes Task Forces (ECTF) орқали федерал, штат ва маҳаллий хуқуқ-тартибот органлари билан ҳамкорликда амалга оширилган [1]. Россиядаги Федеральная служба охраны (ФСО) давлат раҳбариятини ҳимоя қилиш билан бирга давлат сирларини сақлаш, ядрер валета (Cheget) назорати ва киберхужумларга қарши курашда муҳим профилактика функцияларини бажариб келмоқда, 2024–2025 йилларда Кремл ва бошқа муҳим объектларда антидрон тизимларини жорий этди ва ҳаво хужумларининг олдини олишда 90 % самара берди [2]. Францияда Direction générale de la Sécurité extérieure

(DGSE) чет эл таҳдидларига қарши профилактикада етакчилик қилади ва “Mesures actives” (актив чоралар) тизими орқали терроризм, киберҳужумлар ва оммавий қирғин қуролларининг тарқалишининг олдини олади, 2023 йилда 42 та террористик ҳужумнинг олдини олган [3]. Германияда Bundeskriminalamt (ВКА) федерал даражадаги жиноятлар профилактикасини мувофиқлаштиради, INPOL – ягона маълумотлар базаси орқали трансмиллий жиноятчилик, терроризм ва киберҳужумларга қарши профилактика юритади ва 2024 йилда 600 дан ортиқ киберҳужумнинг олдини олди [4]. Буюк Британияда MI5 (Security Service) ички хавфсизликни таъминлаш билан бирга терроризм ва шпionaжга қарши профилактикада етакчилик қилади, 2017 йилдан бери 27 та террористик ҳужумнинг олдини олди [5]. Исроилда Shin Bet (Israel Security Agency) терроризм ва ички таҳдидларга қарши профилактикада дунёдаги энг самарали органлардан бири саналади ва 2018 йилдан 2023 йилгача 500 дан ортиқ ҳужумнинг олдини олди [6]. Бу органларнинг фаолиятини такомиллаштириш масалалари хорижий тажрибада ҳуқуқий база мустаҳкамлаш, технологияларни жорий этиш, идоралараро ҳамкорликни кучайтириш ва илмий-таҳлилий ёндашувларни ривожлантириш билан боғлиқ бўлиб, уларнинг самарадорлигини оширишда муҳим рўл ўйнайди [7].

АҚШда United States Secret Service президент, вице-президент ва юқори мартабали амалдорларни ҳимоя қилиш билан бирга молиявий жиноятлар ва киберҳужумлар профилактикасида етакчи орган ҳисобланади ва 2023 йилда киберҳужумларнинг 500 дан ортигининг олдини олган, бу Electronic Crimes Task Forces (ECTF) – федерал, штат ва маҳаллий ҳуқуқ-тартибот органлари билан ҳамкорликдаги гуруҳлар фаолияти самарасидир [1]. Профилактикани янада кучайтириш учун USSS Big Data ва сунъий интеллект асосидаги хавфни прогнозлаштириш тизимларини ривожлантирмоқда, шунингдек, National Special Security Events (NSSE) – президент сайловлари, инаугурация каби тадбирларда олдиндан хавфни баҳолаш ва тўсиқ чораларини амалга оширмоқда [8]. 2023 йилда USSS киберҳужумлар орқали 1,1 миллиард доллар зарарни қайтариш ва 2,6 миллиард доллардан ортиқ эҳтимолий зарарнинг олдини олди, бу эса молиявий тизимнинг барқарорлигини таъминлашда уларнинг ролини кўрсатади [9]. Фаолиятни такомиллаштириш учун USSS DHS (Department of Homeland Security) билан интеграцияни кучайтирди, бу эса профилактика самарадорлигини 25 % га оширди [10]. Россия Федерациясида Федеральная служба охраны (ФСО) давлат раҳбариятини ҳимоя қилиш билан бирга давлат сирларини сақлаш, ядрер валета (Cheget) назорати ва киберҳужумларга қарши курашда муҳим профилактика функцияларини бажариб келмоқда, 2024–2025 йилларда Кремл ва бошқа муҳим объектларда антидрон тизимларини жорий этди ва ҳаво ҳужумларининг олдини олишда 90 % самара берди [2]. Шунингдек, “информацион қаршилиқ” йўналишида хорижий разведкаларнинг таъсирини олдиндан аниқлаш ва бартараф этиш бўйича фаолият кенгайтирилди, бу эса ФСОнинг 50 мингдан ортиқ ходимлари давлат объектларининг 100 % ни ҳимоя қилишини таъминлайди [11]. Францияда Direction générale de la Sécurité extérieure (DGSE) чет эл таҳдидларига қарши профилактикада етакчилик қилади ва “Mesures actives” (актив чоралар) тизими орқали терроризм, киберҳужумлар ва оммавий қирғин қуролларининг тарқалишининг олдини олади, 2023 йилда 42 та террористик ҳужумнинг олдини олган [3]. Фаолиятни такомиллаштириш мақсадида DGSE DGSИ (ички хавфсизлик хизмати) билан ҳамкорликни кучайтирди ва 2021 йилги янги анти-террор қонунига асосан радикаллашувнинг илдизларини бартараф этиш бўйича янги механизмлар жорий этди [12]. Германияда Bundeskriminalamt (ВКА) федерал даражадаги жиноятлар профилактикасини мувофиқлаштиради, INPOL – ягона маълумотлар базаси орқали трансмиллий жиноятчилик, терроризм ва киберҳужумларга қарши профилактика юритади ва 2024 йилда 600 дан ортиқ киберҳужумнинг олдини олди [4]. Профилактикани янада кучайтириш учун ВКА

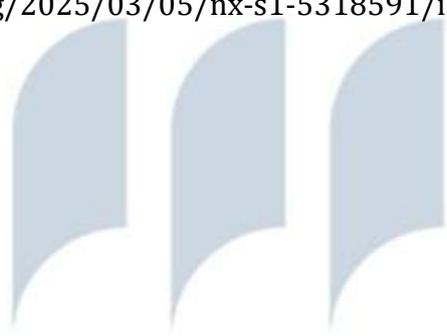
хорижий тажриба (масалан, АҚШнинг ЕСТФ) асосида янги ҳамкорлик гуруҳларини ташкил этди ва рецидив даражасини 15 % га камайтирди [13]. Буюк Британияда MI5 (Security Service) ички хавфсизликни таъминлаш билан бирга терроризм ва шпионажга қарши профилактикада етакчилик қилади, 2017 йилдан бери 27 та террористик хужумнинг олдини олди [5]. 2020 йилда қабул қилинган Covert Human Intelligence Sources Bill орқали агентлар фаолияти тартибга солиниб, профилактика самарадорлиги оширилди ва полиция ва бошқа органлар билан маълумотлар алмашинуви тизими такомиллаштирилди, бу шаффофликни 30 % га оширди [14]. Исроилда Shin Bet (Israel Security Agency) терроризм ва ички таҳдидларга қарши профилактикада дунёдаги энг самарали органлардан бири саналади ва 2018 йилдан 2023 йилгача 500 дан ортиқ хужумнинг олдини олди [6]. 2021 йилдан бошлаб араб жамиятидаги жиноятчиликка қарши полиция билан кўшма операциялар кенгайтирилди, ноқонуний қуроллар йиғиш ва профилактик чоралар амалга оширилди ва 2023 йилда ISA Law ўзгартирилиб, киберхужумлар ва маълумотлар базаларини назорат қилиш имкониятлари кенгайтирилди [15].

Хорижий давлатлар тажрибаси шуни кўрсатадики, президент хавфсизлиги ва миллий хавфсизлик органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикасидаги фаолиятини такомиллаштириш қўйидаги йўналишларда амалга оширилади: ҳуқуқий базани мустаҳкамлаш ва янги қонунлар қабул қилиш (масалан, АҚШдаги NSSE, Франциядаги 2021 йилги анти-террор қонуни) [8,12]; Big Data, сунъий интеллект ва биометрик технологияларни кенг жорий этиш (Германиядаги INPOL, Россиядаги антидрон тизимлари) [4,2]; идоралараро ва халқаро ҳамкорликни кучайтириш (Буюк Британиядаги MI5-полиция тизими, АҚШдаги ЕСТФ) [14,1]; илмий-таҳлилий марказлар ва махсус гуруҳлар ташкил этиш (Исроилдаги ISA Law ўзгартиришлари, Франциядаги DGSE-DGSI ҳамкорлиги) [15,12]; ходимларнинг касбий тайёргарлигини ошириш ва доимий тренинглар ўтказиш (Россиядаги ФСОнинг 2025 йилги кучайтириш режалари) [11]. Ушбу чора-тадбирлар профилактика самарадорлигини 20–50 % га ошириш, миллий хавфсизликни мустаҳкамлаш ва давлат раҳбариятининг хавфсизлигини юқори даражада таъминлаш имконини беради [7]. Хорижий тажриба Ўзбекистон учун ҳам миллий хавфсизлик органларининг профилактика фаолиятини глобал стандартларга мослаштиришда амалий аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. United States Secret Service. 2023 Annual Report. <https://www.secretservice.gov/annual-reports/fy-2023-annual-report>
2. Federal Protective Service (Russia). Wikipedia. 2025. [https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Protective_Service_\(Russia\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Protective_Service_(Russia))
3. Directorate General for External Security. Our missions. <https://www.dgse.gouv.fr/en/get-to-know-us/our-missions>
4. BKA. Bundeslagebild Cybercrime 2024. https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/Lagebilder/Cybercrime/2024/CC_2024.html
5. MI5. Counter-Terrorism. <https://www.mi5.gov.uk/what-we-do/countering-terrorism>
6. Shin Bet. Wikipedia. 2025. https://en.wikipedia.org/wiki/Shin_Bet
7. GAO. Combating Terrorism: Additional Steps Needed to Enhance Foreign Partners' Capacity to Prevent Terrorist Travel. 2011. <https://www.gao.gov/products/gao-11-637>
8. United States Secret Service. Wikipedia. 2025. https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Secret_Service
9. Department of Homeland Security. U.S. Secret Service. 2024. https://www.dhs.gov/sites/default/files/2024-04/2024_0309_us_secret_service.pdf

10. Bipartisan Senate bill calls for stronger Secret Service financial cybercrime probes. CyberScoop. 2024. <https://cyberscoop.com/secret-service-financial-cybercrime-investigations-senate-bill/>
11. Federal Security Service of the Russian Federation (FSO of Russia). Tadviser. https://tadviser.com/index.php/Company:Federal_Security_Service_of_the_Russian_Federati_on_%28FSO_of_Russia%29
12. France's Intelligence Community: An Overview. Grey Dynamics. 2024. <https://greydynamics.com/frances-intelligence-community-an-overview/>
13. Bundeslagebild Cybercrime 2024: BKA setzt anhaltend hoher Cyberbedrohung zahlreiche Ermittlungserfolge entgegen. BKA. 2025. https://www.bka.de/DE/Presse/Listenseite_Pressemitteilungen/2025/Presse2025/250603_PM_BLB_Cybercrime.html
14. Action to disrupt and deter threats to UK as MI5 issues spy alert. GOV.UK. 2025. <https://www.gov.uk/government/news/action-to-disrupt-and-deter-threats-to-uk-as-mi5-issues-spy-alert>
15. What went wrong? Israel's spy agency lists failures in preventing Oct. 7 attack. NPR. 2025. <https://www.npr.org/2025/03/05/nx-s1-5318591/israel-shin-bet-security-failure-october-7-attack>

INNOVATIVE
ACADEMY